

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Endüstri Mühendisliği

SÜRDÜRÜLEBİLİR SANAT ENDÜSTRİSİ VE ÇAĞDAŞ SANAT ESERLERİNDE FİYATLANDIRMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Zeynep TOSUN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Fikret Korhan Turan

İstanbul, 2020

SÜRDÜRÜLEBİLİR SANAT ENDÜSTRİSİ VE ÇAĞDAŞ SANAT ESERLERİNDE FİYATLANDIRMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Zeynep TOSUN

Endüstri Mühendisliği

Fen Bilimleri Enstitüsü'ne

Yüksek Lisans

Tezi Olarak Sunulmuştur.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2020

Bu tezi okuduğumuzu; kapsam ve nitelik bakımından Yüksek Lisans tezi olarak yeterli bulduğumuzu beyan ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Fikret Korhan TURAN

Danışman

Sınav komitesi: (Yazılan ilk isim jüri başkanı, ikinci isim danışman olmalıdır.)

Dr. Öğr. Üyesi Fikret Korhan TURAN	Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Altınbaş Üniversitesi	_____
Dr. Öğr. Üyesi Saadet ÇETİNKAYA	İşletme Bölümü, İşletme Fakültesi, Kadir Has Üniversitesi	_____
Dr. Öğr. Üyesi Kemal Dinçer DİNGEÇ	Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Altınbaş Üniversitesi	_____

Bu çalışma bir Yüksek Lisans tezinin tüm gerekli şartlarını taşımaktadır.

Fen Bilimleri Enstitüsü kabul tarihi:
____/____/____

Doç. Dr. Niyazi Onur BAKIR
Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Oğuz BAYAT
Enstitü Müdürü

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Zeynep TOSUN

ÖNSÖZ

Tez danışmanlığımı üstlenerek araştırma konusunun seçimi ve yürütülmesi sırasında değerli bilimsel uyarı ve önerilerinden yararlandığım sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Fikret Korhan Turan'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR SANAT ENDÜSTRİSİ VE ÇAĞDAŞ SANAT ESERLERİNDE FİYATLANDIRMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Zeynep TOSUN

Yüksek Lisans, Endüstri Mühendisliği, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fikret Korhan Turan

Tarih: MART, 2020

Sayfa: 36

Sanat endüstrisinde sürdürülebilir üretim için, yani sanatçıların kariyerlerine devam edip yaratıcı eserler üretebilmeleri için, ürettikleri sanat eserlerinden belirli oranda kazanç sağlamaları gerekmektedir. Ancak, sanat endüstrisi son yıllarda oldukça gelişmesine rağmen, sanat eserlerinde fiyatlandırmanın nasıl olduğu ve buna etki eden faktörlerin neler olduğu tam olarak bilinmemektedir. Bu çalışma ile sanatçılara olduğu kadar küratörlere, galericilere ve koleksiyonerlere de rehberlik etmek amacıyla İstanbul'da bulunan bir çağdaş sanat galerisinden alınan verilere dayanarak sanat eserlerinde fiyatlandırmaya etki eden temel faktörler belirlenmiş ve bu faktörlerden hangilerinin önemli olduğu, fiyatı ne yönde değiştirdiği gibi hususlar istatistiksel olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan analizlerde eser fiyatlarının yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi ve isim ya da tanınırlık gibi sanatçı spesifik faktörlerin yanısıra kullanılan teknik, edisyon

Anahtar Kelimeler: Sanat Endüstrisinde Sürdürülebilir Üretim, Çağdaş Sanat Eserlerinde Fiyatlandırma, Çağdaş Sanat Eserlerinin Pazarlama ve Dağıtımı

ABSTRACT

SUSTAINABLE ART INDUSTRY AND A STATISTICAL ANALYSIS OF THE FACTORS INFLUENCING THE PRICING OF CONTEMPORARY ARTWORKS

Zeynep TOSUN

M.Sc., Industrial Engineering, Altınbaş University

Supervisor: Fikret Korhan TURAN

Date: MARCH, 2020

Pages: 36

Sustainable production in art industry requires artists to make certain amount of money from their works so that they can continue their careers and produce creative artworks. Despite the fact that the art industry has developed significantly in recent years, how the art pricing works and the factors affecting it are not fully known. With this study, in order to guide curators, gallery owners and collectors, as well as artists, the main factors influencing the pricing of artworks are determined based on a data set received from a contemporary art gallery located in Istanbul. Considerations such as which of these factors are significant and in which ways they change the prices are studied from a statistical standpoint. In the analyses, it is observed that artwork prices highly depend on the artwork specific factors including the technique used, number of edition and physical size in addition to the artist related factors including age, gender, level of education, and the name or reputation.

Keywords: Sustainable Production in Art Industry, Pricing of Contemporary Artworks, Marketing and Distribution of Contemporary Artworks

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **vi**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **viii**

TABLO LİSTESİ ..... **ix**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **xi**

KISALTMALAR ..... **xii**

SEMBOL LİSTESİ ..... **xiii**

1. GİRİŞ **1**

2. LİTERATÜR TARAMASI VE LİTERATÜRE KATKI **5**

3. VERİ TOPLAMA, YÖNTEMSEL YAKLAŞIM VE ANALİZ SONUÇLARI **18**

4. ÇALIŞMANIN KISITLARI **31**

5. SONUÇ VE GELECEKTE YAPILABİLECEK ÇALIŞMALAR **32**

KAYNAKÇA **33**

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Analiz Değişkenleri 18

Tablo 3.2: Tüm Veri için Sayısal Değişkenleri Tanımlayıcı İstatistikler 19

Tablo 3.3: Tüm Veri için Eser Fiyatlarını Tanımlayıcı İstatistikler 20

Tablo 3.4: H_1 hipotezi için Levene ve t-testleri 21

Tablo 3.5: H_2 hipotezi için Levene testi 22

Tablo 3.6: H_2 hipotezi için ANOVA testi 22

Tablo 3.7: H_2 hipotezi için çoklu karşılaştırma sağlayan Hochberg post-hoc testi 22

Tablo 3.8: H_3 hipotezi için Levene testi 23

Tablo 3.9: H_3 hipotezi için Welch testi 23

Tablo 3.10: H_3 hipotezi için Games-Howell Testi 24

Tablo 3.11: H_4 hipotezi için Kolmogorov-Simirnov Testi 25

Tablo 3.12: H_4 hipotezi için Levene Testi 26

Tablo 3.13: H_4 hipotezi için Kruskal Wallis Testi 26

Tablo 3.14: H_5 hipotezi için Kolmogorov-Simirnov Testi 27

Tablo 3.15: H_5 hipotezi için Levene Testi 27

Tablo 3.16: H_5 hipotezi için Kruskal Wallis Testi 27

Tablo 3.17: Korelasyon Tablosu 28

Tablo 3.18: Model Özeti 29

Tablo 3.19: Varyans Analizi Tablosu 29

Tablo 3.20: Katsayılar Tablosu 30

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Tüm Veride Bulunan Sanatçıların Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Yaş Dağılımları 19

Şekil 3.2: Tüm Verideki Eserlerde Kullanılan Teknikler 19

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	:	Varyans Analizi
CAPM	:	Sermaye Varlık Fiyatlama Modeli
DAK	:	Dengelenmiş Amaç Kartı
Dr.	:	Doktor
FSEK	:	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GSYİH	:	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
m.	:	Madde

SEMBOL LİSTESİ

ε : Hata terimi

β_i : i. tahmin edilen parametreler

1. GİRİŞ

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) m.1/B-a'ya göre; eser, "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleridir." [1] Zamana ve yaşanan olayların farklılıklarına bağlı olarak sanat eserlerinin konusu, kullanılan malzemeler, teknikler sürekli değişmektedir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında Picasso gibi değerli pek çok sanatçı o dönemi eserlerine yansıtmıştır. Bu nedenle sanat eserleri geçmişimizi yansıtan bir ayna niteliğindedir.

Resim sanatına ait ilk izlere Yontma Taş Devri'nde rastlanmaktadır. Bu devir insanlarının, uçları yanmış tahtalarla yaptıkları mağara duvar resimleri daha çok av sahnelerini canlandırmaktadır. Zamanla mimari yapılara verilen önem nedeniyle resim sanatının gelişimi durmuş, fakat süsleme ve bezeme alanında büyük ilerlemeler görülmüştür. Ortaçağda renkli taşları yan yana dizerek yapılan mozaik resimler, kiliselerin vazgeçilmez süslerinden olmuştur. Ayrıca, fresk çalışmaları da resim sanatının gelişimine ışık tutmuş ve paralel olarak minyatür sanatı (kitap yazma ve resimleme) ortaya çıkmıştır. [2]

Ortaçağın sonuna doğru resim sanatına temel olacak bazı kuralları, Giotto adındaki İtalyan ressam tablolarında uygulamıştır. Sanatçı o güne kadar resimlerde uygulanmayan "konunun yeri, perspektif, açık-koyu'' gibi unsurları işleyerek resmin babası ünvanını almıştır.

Yeniçağın resim sanatına, Fransızca da "yeniden doğuş" anlamına gelen Rönesans adı verilmiştir. Bu dönemin uyguladığı kurallar resim sanatının temelini oluşturmuştur. Klasik resim anlayışına örnek olmuş ve tüm sanat kurallarını içermiştir. Rönesans heykelinde anatomi ve ideal görüş benimsenmiştir. Heykelde Donatello, Michalengelo, resimde Leonardo ve Raffael gibi değerli sanatçılar yetişti. Bu dönemde dini kuralların dışına çıkılmış, dünya ile ilgili olanlar önem kazanmış ve portre ile doğa parçaları gerçekçi bir gözle izlenmiştir. [2]

Rönesans mimarisinde gotik üslubun unsurları tamamen kalkmıştır. Resimde oylum derinliği önem kazanmış ve gerçekçilik ile idealizm birbiri içinde eritilmiştir. Bilimsel perspektifin resim için esasları tespit edilmiştir. Yağlıboya tekniğinin Hollandalı Van Eyck kardeşler tarafından bulunması ile resimde derinlik anlayışı yepyeni bir teknikle ifade edilmeye başlanmıştır. [2]

Rönesansın son dönemlerinde barok üsluba eğilimler görülmüştür ve bu Geç Rönesans döneme Maniyerist Üslup dönemi denmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Neo-Klasizm sanat görüşü, konuların dini ve mitolojik yönden ele alınmasının yerine; doğadan aile hayatından alınmasını istemiştir. [2]

Birçok sanat tarihçisi ve eleştirmen tarafından, modern sanatın 1860'larda batıda başladığı ve 1960'lara kadar devam ettiği kabul edilmektedir. Çağdaş sanat ise, günümüzde yapılan sanat anlamına gelmektedir. Ancak, günümüzdeki sanatı tanımlamak biraz zor olabilir. Hayatta olan sanatçılar tarafından yapıldığı anlamına mı geliyor? Bizim yaşadığımız zaman içerisinde yapıldığını mı anlatıyor? Yoksa şimdiki zamana atıfta bulunan, günümüzün anlayışına sahip sanatçılar tarafından oluşturulduğunu mu ifade ediyor? Bu bağlamda belki de şimdiki zamanın ne olduğunu tanımlamaya çalışan sanatsal çalışmalara deniyordur. Böylece, çağdaş sanatın başlangıcının, paradoksal bir şekilde, 1960'lar ve 70'ler arasında geliştiği kabul edilmektedir. [3]

Sanat eserleri sanatçısının duygularını somutlaştırma ile beraber sanatçının iç dünyasını dışa vurmada kendini ifade etmesine yardımcı olan, hayal dünyasına açılan bir kapı olarak da düşünülebilir. Hem sanatçı hem de bizler için bu derece önemli olan sanat eserlerinin üretiminin sürdürülebilir olması sağlanması için sanatçıların eserlerinden ve çalışmalarından belirli oranda gelir elde etmesi gerekmektedir. Her çağda farklı teknikler kullanılsa dahi sanat üretiminin sürdürülebilir olması hem kültürlerin aktarılması hem de estetik açıdan büyük önem arz etmektedir.

Sözlükteki anlamı ile çeşitlilik ve üretkenliğin devamlılığı sağlanırken, daimi olabilme yeteneğini korumak olarak tanımlanan sürdürülebilirlik kavramı özellikle son on yılda büyük önem kazanmıştır. [3] Literatürde kabul görmüş sürdürülebilirlik kavramı iş yaşamına uyarlandığında "bir firmanın doğrudan ve dolaylı paydaşlarının ihtiyaçlarını, gelecekteki doğrudan ve dolaylı paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağını tehlikeye atmadan sağlaması" olarak tanımlanabilir. [4] Günümüzde sürdürülebilir gelişme kurumsal boyutu ile pek çok şirketin vizyonunda yerini almaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik anlayışının tedarik zincirleri boyutunda yerleşmesinin, şirketlerin toplumlar üzerindeki geniş kapsamlı etkileri de göz önüne alındığında, yerelden uluslararasına dek tüm katmanları sürdürülebilirlik kavramını benimseyerek işlevlerini yerine getirmeye davet edeceği öngörülebilir. Kurumlar düzeyinde

başlayan bu anlayış küresel tedarik zincirlerine yerleştiği zaman, zincirin geçtiği her ülkenin kendi düzeyinde bu uygulamalar ile tanışması ve uluslarüstü bir boyutta ortak sürdürülebilirlik anlayışının benimsenmesi beklenmektedir. Sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi klasik tedarik zinciri yönetimine kıyasla çok boyutlu bir yapıya sahiptir ve yalnızca kara odaklanmaz. Klasik tedarik zincirindeki malzeme, bilgi, sermaye akışlarının yönetimine ek olarak, sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi sürdürülebilir kalkınmanın paydaşlar ve müşterilerin beklentilerinden yola çıkan üç farklı boyutuna dair hedefler koyarak gerçekleştirmeyi ilke edinir. Esnek tedarik zincirleri, yeşil tedarik zincirleri, çevik tedarik zinciri ve benzer kavramlar bu değişimlerin sonucu olarak ortaya çıkmışlardır. Kurumların sürdürülebilirlik hedeflerini tedarikçileri sürece dâhil etmeden gerçekleştirmeleri olanaksız görülmektedir. Artık müşteriler ve tüketiciler, ürünleri sadece üzerlerinde yazan markayı düşünerek değil, aynı zamanda, onları üreten ve sunan tedarik zincirlerini de göz önünde bulundurarak satın almaktadırlar. [4] Türkiye'nin makroekonomik hedefleri doğrultusunda ekonomik büyümenin gerçekleşmesini sağlayacak en önemli sektörlerden birisi sanat endüstrisidir. Sanat endüstrisinde pazarlama ve dağıtım, hem üretimin devamlılığı açısından sanatçı için hem de kültürel aktarım açısından toplum için oldukça önemlidir. Sanat endüstrisi tedarik zinciri; tüm ürün ve hizmetlerin tedarikçiden (galeri, küratör, koleksiyoner gibi) başlayıp en son aşamada alıcıya ya da yatırımcıya (koleksiyonerlere) gidene kadar olan süreci ele alan ve bu yolda yer alan tüm faaliyetleri, kullanılan insan kaynağını, teknolojiyi, firma yapılarını ve diğer kaynakları kapsayan kavramlar bütünü olarak açıklanabilir. Sanat endüstrisi tedarik zincirini oluşturan ilişkiler ve bağlantılar bütünü içinde sanat malzemesi sağlayan tedarikçilerden sanat üreticilerine (sanatçılara), daha sonra dağıtımcılara ve perakendecilere (küratörlere ve galeri sahiplerine) ve son olarak da alıcılara ya da yatırımcılara (koleksiyonerlere) yönelen bir hareket söz konusudur. Bu zincirin her bir halkası birbirini düzenli biçimde izler. [5][6]

Sonuç olarak, sanat sosyal sürdürülebilirlik için önemlidir; ancak, sanatçıların üretebilmesi için kazanması da gerekir, yani sanatçılar açısından da ekonomik sürdürülebilirlik önemlidir. Bu nedenle, bu çalışma ile sanatçılara olduğu kadar küratörlere, galericilere ve koleksiyonerlere de rehberlik etmek amacıyla ilk olarak sanat eserlerinin fiyatlandırmasına etki eden sanatçı ve eser spesifik faktörler belirlenmiştir. Daha sonra, temel araştırma sorusu olarak eser fiyatlandırmasında bu faktörlerden hangilerinin, ne derece öneme sahip olduğu istatistiksel olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, İstanbul bölgesinde bulunan bir çağdaş sanat

galerisiyle iş birliği yapılarak sanatçı ve eser verisi temin edilmiş, alınan veri kategorize edilerek SPSS programı yardımıyla çeşitli istatistiksel testler kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde sanat eserlerinin fiyatlarına etki eden faktörler detaylı bir şekilde incelenip, hangi faktörün eser fiyatına ne ölçüde etki ettiği anlaşılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. İlgili literatürde özellikle çağdaş sanata odaklanan ve Türkiye sanat endüstrisini tedarik zinciri ile beraber ele alan pek fazla çalışma bulunmamasından dolayı yapılan çalışmanın literatüre özgün bir bakış açısı sunduğu ve konuyla ilgili daha ileri çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI VE LİTERATÜRE KATKI

Sanat eserlerinin nasıl fiyatlandırıldığı konusunda çalışan araştırmacılar genel olarak iki ana perspektif sunmaktalar. Birinci grup araştırmacılar konuya alıcı, koleksiyoner ya da yatırımcı perspektifinden bakarak sanatı finansal bir yatırım aracı olarak görmekteler. Bu gruba dahil olan araştımacıların yaptığı çalışmalar aşağıdaki şekilde kısaca özetlenmeye çalışılmıştır:

Rachel Campbell [7] çalışmasında, sanatın mali bir yatırım aracı olarak kullanılmasını işlemiştir. Sanata yatırım yapma, son zamanlarda dünya çapındaki yatırımcılar arasında büyük ilgi yarattığından Son yıllarda, sanat fonları tarafından sunulan yapısal çözümler ve yatırımcılara yalnızca finansal kazanç için çeşitlendirilmiş bir sanat portföyüne yatırım yapma imkânı sunan birkaç küçük butik fon ortaya çıkmıştır. Bu makale, bir sanat yatırım portföyünün oluşturacağı getiri örneklerini inceleyerek, sanat eserlerinin tarihsel olarak sergilediği finansal kazanımları incelemekte daha tutucu bir yaklaşım sergiliyor. Analiz, sanat piyasasında kayda değer olan işlem maliyetlerini içerir, ancak pratikte sanat fonları bu maliyetler ile pazarlık edebilir. Çalışmasında, sanatın diğer varlık sınıflarıyla düşük korelasyonunun, sanatın bir yatırım portföyünde yer almasından farklılaşma avantajları sunduğunu göstermektedir. Tarihsel getirileri kullanan en uygun portföy tahsisi, yatırımcıların sanatı yatırım stratejilerine küçük bir ek olmakla birlikte, çekici olarak görmelerini sağlamıştır. [7]

Elizabeth, Habsburg, Rachel, Gurr Johns ve Dr Clare McAndrew [8] çalışmalarında, finansal piyasalardaki fiyatlar gibi sanat fiyatlarının arz-talep etkileşimi tarafından belirlendiği tartışılmaktadır. Araştırmaya göre; sanat piyasasında eserin değerini; nesnel ve öznel değerlendirmeler, rasyonel ve irrasyonel güçler, nicel ve nitel faktörler belirler. Sanat eserine değer biçilmesi uygulamasında, değerlendiriciler, koleksiyonerlerin sahip oldukları belirli eserlerin olağanüstü düzeyde değerli olduğunu bilmediği birçok durum görülmüştür. Eser, aile içinde nesiller boyunca aktarılmış ve bir uzman, eseri asla doğru bir şekilde tanımlayamadığından, eserin sahibi, böyle değerli bir varlığa sahip olduğunu bilememiştir. Eserin satılmaması ve değerleme esaslı bir değerleme yapılması durumunda değerleme, müzayede de ulaşılacak tahmini fiyat üzerinden belirlenir. Getirileri ölçmek için kullanılan birçok sanat fiyatı endeksi, piyasada elde edilen açık artırma fiyatlarına dayanır. Değerleme sürecindeki belirleyicilerin, belirli bir koleksiyoner veya yatırımcının sadece rastgele, öznel

duygularının olmaması gerektiği vurgulanıp; bununla birlikte, sektördeki nitelikli uzmanların araştırmasından elde edilen verilerden haberdar olunması gerektiği belirtilmiştir. [8]

Luc Renneboog ve Christophe Spaenjers [9] çalışmalarında sanatın fiyat belirleyicileri ve yatırım performansını incelemektedirler. Bir milyondan fazla açık artırma işleminden oluşan yeni bir veri setine ve kağıt üzerindeki çalışmalara hedonik regresyon analizi uygulayıp, Sonuçta ortaya çıkan fiyat endeksine dayanarak, sanatın 1957-2007 yılları arasında gerçek ABD doları cinsinden yılda ortalama% 3,97 oranında değer kazandığı sonucuna varmışlardır. Bu, şirket tahvillerine benzer bir performans çok daha yüksek risk altında. Verilerin alt kümesindeki tekrar satış regresyonu, endeksin sağlamlığını göstermektedir. Ardından, niceliksel gerilemeler, daha pahalı fiyat parantezindeki daha büyük ortalama fiyat değerlemelerini (ve daha yüksek oynaklıkları) belgelemektedir. Son olarak, yüksek gelirli tüketici güveni ve sanat piyasası duyarlılığı önlemlerinin, sanat fiyat trendlerini öngördüğü gösterilmektedir. [9]

Dr. Kraussl Roman'e [10] göre; veri seçimindeki kısıtlamaları minimize etmek ve ortalama sanat piyasasını iyi göstermek için bir sanat endeksinin önemli özelliklerine, yani temsil edilebilirliğine dikkat çekmeye çalışmıştır. Sanat piyasasında satışların potansiyelini ve değerini temsil etme kapasitesinin, sanat endekslerinin çoğunun belirli bir zamanda zaman içinde değişen fiyat, sabit özellikler ve bileşenlerin fonksiyonu olduğu bir modele dayandığını vurgulamıştır. [10]

Erdal Atukeren ve Aylin Seçkin [11] çalışmalarında Türk pazarları ve iç pazarlama piyasaları arasındaki dinamiklerin analizini yapmışlardır. Türk resim müzayedelerinde fiyatlar ile uluslararası sanat pazarları arasındaki ilişkilerin dinamiklerini 1990–2005 yılları arasında eşbütünleşme ve Granger-nedensellik testleri kullanılıp; Türkiye ve dünya sanat piyasası arasındaki Sermaye Varlık Fiyatlama Modeli (CAPM) ilişkisini de tahmin edilmeye çalışılmıştır. Türkiye resim piyasasında fiyatların uzun vadede uluslararası sanat piyasalarına paralel olarak hareket ettiğini görüyoruz. Beklendiği gibi, nedensellik yönü uluslararası resim pazarından Türkiye resim piyasasına tek taraflı olarak devam etmektedir. CAPM beta değerlerinin zaman içerisinde kararsız olduğu ve geleneksel seviyelerde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulundu. Dolayısıyla, uluslararası sanat yatırımcıları, özellikle kısa vadede, sanat tablolarını çeşitlendirirken, Türkiye resim pazarındaki yüksek getirilerden de faydalanabileceği sonucuna varmışlardır. [11]

Alessia Zorloni [12] çağdaş sanat sistemini, mikroekonomi ve endüstriyel organizasyonların modellerini kullanarak geniş ve sistematik bir yaklaşımla incelemektedir. Sanat ve ekonomi gibi farklı akademik disiplinler arasındaki geleneksel engelleri ortadan kaldırarak, çağdaş sanat dünyasının karmaşıklıklarını kavramak için eşsiz bir fırsat ve o pazarın yapısal analizini yapmak için araçlar sunuyor. Sonuç, çağdaş sanat piyasasının disiplinlerarası bir bakış açısıyla derinlemesine bir analizi yapılmıştır. Çağdaş sanat piyasasını yöneten karmaşık dinamikleri daha iyi anlamak isteyen öğrenciler, aynı zamanda hızlı bir referans isteyen kültürel yöneticiler, koleksiyonerler, potansiyel sanat yatırımcıları veya sanatseverler tarafından da kullanılabilen çalışmadır. Alessia Zorloni [12] çalışmasında, endüstrinin yapısını ve özellikle bir teklifin nasıl keşfedildiğini ve yapıldığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bölüm, çağdaş sanat pazarlarının temel ekonomik yönlerini analiz etmekte ve ara pazarlar (galeriler ve müzayede evleri), teknikler ile parçalanan küresel pazarda sanat pazarının cirosunu ölçmek için farklı pazar segmentleri tanımlamaktadır. Bölgesel sınıflandırmasına göre (Resim, heykel, video, fotoğraf) ve değişim. Dört farklı pazar tanımlanmıştır: klasik çağdaş, öncü, alternatif ve önemsiz. Son olarak, departman bir sanat eseri olarak Avrupa ticareti ile ilgilenmekte ve ithalat ve ihracat için finansal asimetrilere genel bir bakış sunmaktadır. [12]

Dorota Witkowska'a [13] göre; Küresel finansal kriz dünya çapındaki borsaları vurduğunda, yatırımcılar portföylerini çeşitlendirmek için alternatif yatırımlar olan sanat eserlerine yatırım yapmışlardır. Ancak, sanat eserlerini yatırım varlığı olarak görebilmek için, sanat eserlerinden elde edilecek karın diğer finansal araçlarla karşılaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle, farklı sanat piyasalarının karşılaştırılması için sanat pazarı oluşturulmuştur. Polonya'daki sanat pazarı, yalnızca 1989'dan beri gelişmekte olduğu için sınırlı bir ölçekle karakterizedir. Polonya resimlerinde hedonik sanat fiyat endekslerinin değerlendirilmesi, Polonya'da 2007–2010 yıllarında gerçekleşen resim müzayedelerinden elde edilen veriler kullanılarak tahmin edilmiştir. [13]

Jens Beckert ve Jörg Rössel [14] çalışmalarında çağdaş sanat eseri fiyatlarının nasıl belirlendiği sorusuna yanıt aramıştır. Jens Beckert ve Jörg Rössel'e [14] göre; Çağdaş sanatın alıcıları temel bir belirsizlik sorunuyla karşı karşıyadır, çünkü kalitenin ne kadar zor olduğunu belirlemek zordur ve alıcılar belirli bir sanat eserinin bir yatırım olarak nasıl bir performans göstereceğini tahmin edemezler. Çağdaş sanat piyasası, en azından sınırlı rasyonel satın alma kararları

olasılığını öngördüğü için belirsizlik azalmıştır. Bir sanat eserinin veya sanatçının değerinin, galeri sahipleri, küratörler, eleştirmenler, sanat eseri satıcıları, gazeteciler ve koleksiyonerlerin kurulmasına yardımcı olan sanat alanındaki uzmanlar tarafından değerlendirme ve itibar kazanma sürecinin bir öznel süreçten kaynaklandığını iddia etmiştir. Bir eserin veya sanatçının sanatsal itibarı, sanat eserinin kalitesi, alıcıların sanat eserlerinin ekonomik değerini belirlemesini sağlar sonucuna varmışlardır. [14]

Eric A. Greenleaf, Ambar G. Rao, Atanu R. Sinha [15] çalışmalarında müzayedeler açısından sanat eserinin nasıl değerlendiğine değinmişlerdir. Müzayedeler, sanat eserlerine milyonlarca dolarlık fiyatlar sunabileceği garantisini vermektedir. Müzayede evlerinin sanat eserleri fiyatları üzerinde büyük bir etki yarattığını, müzayede sahibinin karar alma ve pazarlık etme becerileriyle yeni talepler getirdiğini garanti etmektedir. Ancak müzayedeciler bağımsız kuruluşlar ve karar vericiler olarak çalışılmamıştır. Bir fiyat garantisi oluşturmak için, açık artırma evi ve satıcı, açık artırma fiyatı garanti tutarını aşıyorsa satıcının ödediği garanti miktarını ve ekstra komisyonu görüşmelidir. Buldukları bir model ile pazarlık çözümü olan garanti tutarı ve komisyon sınırı bulunabilmektedir. Ayrıca, açık arttırmacının garantili esere vermesi gereken en uygun rezerv de bu şekilde belirlenebilir. Garantili sanat eserlerinin, müzayede evinin geleneksel müzayedeye kıyasla beklenen gelirini azalttığını, ancak diğer yandan kaybedilecek işlerin geri gelmesine sebep olduğu tespit edildi. Değerli sanatçıları garanti eder, beklenen değeri arttırır ve açık artırma gelirlerindeki farkı düşürür. Açık artırıcının en uygun stratejisi, yalnızca sanat eserinin açık artırma fiyatının dağılımına değil, aynı zamanda açık artırmada satmazsa getireceği fiyata da bağlıdır. İkinci durumda açık artırma evi, satıcıya garantiyi ödemeli ve sonra sahip olduğu eseri, alıcıların mülkü "hasarlı eserler" olarak gördüğü ve tekliflerini düşürdüğü özel bir ikincil piyasada satmalıdır. Sınırdaki tüm noktalar eşit gelir elde etse de, sık kullanılan bazı karar verme kuralları, her iki tarafın da satıcının ek komisyon ödememesi ve teminatın sınırdaki en düşük değere sahip olduğu bir garanti düzenlemesini tercih edebileceğini göstermektedir. [15]

Edmund H. Mantell, [16] güzel sanat eserlerinin satışına zorunlu telif hakları getirecek olan bekleyen Federal yasalara yönelik piyasa düzenlemelerini analiz etmektedir. Bekleyen yasalar, henüz kendilerini piyasada oluşturmayan sanatçılara ekonomik faydalar sağlamak için görünüşte motive oluyor. Mevzuatın önemli bir hükmü, sanatçının yeniden satış telif hakkından feragat etmesini yasaklamasıdır. Belge, tüzüğün tahsis edici etkilerini ölçmek için kısmi denge refah

analizi yapmaktadır. Bekleyen mevzuatın net bir refah kaybına neden olacağı ve aynı zamanda sanatçıların bir alt alıcı grubuna gelirinin yeniden dağıtımını etkileyeceğini gösteren öneriler ortaya konmuştur. [16]

Luxi Shen ,Christopher K. Hsee ,Qingsheng Wu ,Claire I. Tsai [17] araştırmalarında, satıcıların fiyat belirleme davranışları inceleniyor, satıcılar ve alıcılar arasında doğal olarak ortaya çıkan bir uyumsuzluğu tespit ediliyor. Bir fiyat kararı veren satıcılar, genellikle alternatif fiyatları düşünür ve ortak değerlendirme moduna girerler. Değerlendirme modlarındaki bu uyumsuzluk, satıcıların alıcıların fiyat hassasiyetini aşırı tahmin etmesine ve ürünlerini düşük fiyatlandırmasına neden olur. Bununla birlikte, bu etkiler yalnızca alıcılara yabancı ve belirgin referans fiyatları olmayan ürünler için geçerlidir ve satıcılar fiyatlandırma kararları verirken tek bir değerlendirmeyi taklit etmeye teşvik edilirlerse hafifletilebilir. Bu önermeler ampirik olarak test edilmiş ve doğrulanmıştır. [17]

Helen Higgs ve John Forster'e [18] göre; 1986 – 2009 Hedonik bir fiyatlandırma modelinde, Avustralya sanat alıcılarının tercihleri araştırılmaktadır. Sanat eserinin boyutlarının müzayede fiyatı üzerindeki etkisine vurgu yapılır. Bunun göze çarpan bir yönü, pazar durumundaki "altın oran" hipotezinin ilk testidir. Alıcıların altın kuraldan sapan tabloları tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Eserin portrait yönelimi '(portre, manzara veya kare) ve aynı zamanda fiyat belirlemeye yardımcı olur. Archibald portre ödülünü kazanmanın (Avustralya'nın en önde gelen sanat ödülü) kazanmasının, sanatçıların fiyatları üzerinde ciddi ve olumlu etkileri olduğu tespit edildi. Bu, alıcıların tam olarak bilgilendirilmediğini göstermektedir. Ayrıca, sanat eserleri boyutları ile Archibald ödül kazananları arasında daha önce şüphesiz bir ilişki bulundu. Alıcıların tercihlerinin yanı sıra, sanatçıların sanat eserlerinin boyutlarını seçmeleri de göz önünde bulundurulur. [18]

Rustam Vosilov, [19] 1985-2011 döneminde uluslararası heykel pazarı ile geleneksel finansal yatırımlar arasındaki dinamik ilişkiyi incelemiştir. Vosilov'a göre, Üç uluslararası heykel fiyat endeksi, sıradan en küçük kareler hedonik fiyatlandırma yönteminin yanı sıra niceliksel bir hedonik fiyatlandırma yöntemi kullanılarak oluşturulur. Eşbütünleşme testleri, heykel piyasasındaki fiyat gelişiminin uzun vadede hisse senedi fiyatları veya devlet tahvili fiyatları ile birlikte hareket etmediğini göstermektedir. Ayrıca, eşbütünleşme sadece kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) göz önüne alındığında tespit edilir. Alt-üst ve üst-uç heykel pazarı

segmentleri ayrı ayrı ele alındığında, ikincisi uluslararası resim piyasası ile uzun vadeli karşılıklı bağımlılıklar sergilerken, birincisi değil. Granger nedensellik testleri, genel olarak heykel fiyatlarının kişi başına GSYİH'dan kaynaklanan Granger olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak uzun vadede kişi başına düşen GSYİH, üst düzey segmente Granger neden olmuyor. Dahası, Granger nedensellik testleri heykel fiyatlarındaki gelişmelerin ne hisse senedi ne de hisse fiyat hareketleri tarafından takip edildiğini göstermektedir. [19]

İkinci grup araştırmacılar ise konuya sanatçı, küratör ve galerici perspektifinden bakmakta ve sanatı bir kazanç kapısı olarak görerek, sanat eserlerinin üretimi, dağıtımı, pazarlaması ve satışı konularına odaklanmaktalar. Bu gruba dahil olan araştımacıların yaptığı çalışmalar ise aşağıdaki şekilde özetlenmeye çalışılmıştır:

Heınrıch W. Ursprung ve Christian Wiermann [20] çalışmalarında, bir sanatçının ölümünün, sanat eserlerinin piyasa fiyatlarını nasıl etkilediğinin analizini yapıp Ölümün sanat fiyatları üzerinde zıt iki etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Sanatçının eserlerinin sınırlı sayıda olmasından, sanatçı öldüğünde fiyatların arttığını öne sürmüştür. Öte yandan, zamansız bir ölüm, koleksiyoncuların, sanatçının kariyeri ilerledikçe genel olarak tanınacak ve takdir edilecek olan sanat eserlerine sahip olma umutlarını bitirebileceğini vurgulamıştır. Gelecekteki beklenen isim tanıma konusundaki hayal kırıklığı yaratmasından dolayı, ölümün sanat fiyatlarına olumsuz etki edeceğini belirtmiştir. [20]

Stefano Mastandrea, William D. Crano, [21] araştırmalarının amacı, ünlü sanatçılar tarafından üretildiği söylenen sanat eserlerinin, ünlü olmayan sanatçılara atfedilen aynı sanat eserlerinden daha fazla beğenilip beğenilmediğini belirlemekti. Analiz, ünlü sanatçılara atfedilen eserlerin, ünlü olmayan sanatçılara atfedilen eserlerden daha fazla takdir edildiğini göstermiştir: Eserler daha çok beğenildi ve daha ilginç ve güzel olarak değerlendirilmiştir. Tüm sanat uzmanları olmayan katılımcılar (N = 309), aynı zamanda ünlü sanatçılar tarafından üretilmişlerse eserlerini görmek için daha fazla para ödemeye istekli olmuşlardır. Ancak, daha önemlisi, eserin anlaşılabilirliği derecelerinde herhangi bir farklılık bulunmadı. Bu sonuç kalıbı, yargılayıcı varyasyonların, katılımcıların işin kendisine özgü olmayan faktörlerin periferik işlemlerine atfedildiğini göstermektedir. Bulguları anlamak için bir çerçeve oluşturmak üzere, sosyal psikolojide popüler olan ikili süreç tutum modelleri çağrıştırıldı. [21]

Emanuele Teti, Tecla Carlotta Galli, Pier Luigi Sacco'ya [22] göre; sanat eserlerinin satış fiyatlarının tahmin edilip edilemeyeceğini, nesnel kilit faktörlere dayanan bir öngörü olup olmadığını ve müzayede evlerinin tahmin fiyatlarının nihai çekiç fiyatını temsil edip etmediğini araştırıp, sanat eserinin fiyatının, yalnızca önceden belirlenmiş çeşitli değişkenlerle açıklanabileceği hipotezi reddedilmiştir. Tahmini ve nihai fiyatlar arasında pozitif bir korelasyon gözlenir, ancak ikincisi genellikle hafife alınır. Finansal modeller fiyatların değerlendirmesinde her zaman tam olarak etkili değildir, çünkü ürünler genellikle "benzersiz parçalar" ile temsil edilir ve piyasaları finansal modelde gösterilen standart piyasalardan farklı çalışır. Araştırma, estetik gibi finansal olmayan faktörlerin sanat eserlerinin fiyatlarının tahmininde ekonomik faktörlerin önüne geçebileceğini öne sürüyor. [22]

Ethan Mollick, Ramana Nanda'a [23] göre; Teknoloji girişimciliği ve sanat gibi çeşitli alanlarda, ilgilenen paydaşların kalabalığı, hangi girişimlerin finanse edileceğine karar vermekten giderek daha fazla sorumludur, daha önce girişim kapitalistleri ve bağış veren kurumlar gibi birkaç uzmana ayrılan bir ayrıcalıktır. Hangi fikirlerin finanse edileceğine karar vermede kalabalığın uzmanlık derecesinden ne kadar farklı olduğu ve gerçekten de kalabalığın finansman kararları alma konusunda rasyonel olup olmadığı hakkında çok az şey bilinmektedir. Bir ulusal uzmanlar panelinden ve en büyük kitle fonlama sitesinden elde edilen kapsamlı verilerden yola çıkarak, uzman ve kalabalık tercihlerinin büyük ölçüde farklılık gösterebileceği bir kategori olan önerilen tiyatro projeleri için finansman kararlarını inceliyoruz. Bunun yerine kalabalığın finansman kararları ve uzmanlar arasında önemli bir anlaşma buluyoruz. Kalabalıkların ve uzmanların aynı fikirde olmadığı yerlerde, kalabalığın uzmanların yapamayacağı projeleri finanse etmeye istekli olduğu bir durum olması çok daha muhtemeldir. Bu projelerin sonuçlarını incelerken, yalnızca kalabalık tarafından finanse edilen projeler ile hem kalabalık hem de uzmanlar tarafından seçilenler arasında niceliksel veya niteliksel bir fark bulamıyoruz. Bulgularımız, kitlesel fonlamanın, projelerin birden fazla değerlendirme yapma seçeneğine izin vererek ve böylece "yanlış negatifler" oranını azaltarak, özellikle kalabalıkların son kullanıcı olduğu sektörlerde, uzman kararlarının tamamlanmasında önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. [23]

Mukti Khaireve R. Daniel Wadhwani'ye [24] göre; kararlı kategori anlamları, karşılaştırma ve değerleme için temel oluşturarak pazar değişimini kolaylaştıran kurumlar olarak hareket eder. Ancak, yeni kategorilerde anlamın inşası veya anlamın değerleme ölçütlerine nasıl çevrildiği

hakkında çok az şey bilinmektedir. Bu boşluğu, ortaya çıkan bir kategorideki bu süreçlerin tanımlayıcı bir çalışmasında ele alıyoruz: modern Hint sanatı. Söylem analizi, piyasa yapıcılarının, tarihsel yapıları ölçülebilirliği artıracak, estetik karşılaştırmalar ve değerleme sağlayacak şekillerde yeniden yorumlayarak yeni yapıda anlam inşasını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Açık artırma prosedürlerinin analizi, yeni kategorinin kurumsallaşmasıyla zaman içinde değerleme konusunda sektörler arası bir anlaşma olduğunu göstermiştir. [24]

Georgios Patsiaouras, Anastasia Veneti, William Green'a [25] göre; sanatsal çalışmanın yenilikçi bir şekilde geliştirildiği ve küresel olarak dikkat çekmek için yaratıcı bir şekilde teşvik edildiği bir bağlam olarak 2014 Hong Kong protesto kamplarına odaklanmşlardır. Şemsiye Hareketi'nden ampirik verileri toplayan ve analiz eden bulgularımız, sanat pazarlaması teknolojisinin kendisini bilgilendirmek, güncellemek ve yeniden düşünmek için protesto kamplarının yaratıcılık ve sanatsal ifadesi ile sanat pazarlaması teknolojileri arasındaki ilişkiyi araştırıyor. Protestocuların, sadece kolektif amaçlarını değil, aynı zamanda vatandaşları eğitmeyi ve bilgilendirmeyi amaçlayan medya sanat projeleriyle birlikte, yaratıcı izleyici katılımı, sanat eseri katılımı ve ortak yaratma yöntemlerini kullanmak için kamusal alanı nasıl kullandıklarını tartışmışlardır. Bazı araştırmalar, sanat pazarlamasının geleneksel ve yerleşik sanatsal kurumların ötesinde işlevini daha önce incelemiş olsa da, bulgular, bir sosyal hareketin işgal altındaki alanı içindeki protesto sanatının tanıtım tekniklerine dair yeni bilgiler sunmaktadır. Son olarak, (sanat) pazarlama teorisinin yaratıcı ve politik yönlerini vurgulayabilecek toplumsal hareketlerin sanat çalışmaları hakkında gelecekteki araştırmalar için yollar önermişlerdir. [25]

Nataliya Komarova'e [26] göre; Sanat pazarlarında indirimler yaygın olmasına rağmen, ünlü olanlar büyük ölçüde araştırılmamıştır. Sanat piyasası aktörlerinin indirimlerin işlevlerini nasıl anladıklarını, piyasanın "tedarikçilerine" odaklanarak ve Ocak-Nisan 2013'te New Delhi ve Mumbai'den sanatçılar ve sanat satıcılarıyla yapılan kaliteli röportajları çizdiklerini göstermektedir. Bunun teorik temeli, ortak bir norm ve değer sisteminin bir pazarın işleyişini nasıl etkilediğini gösteren pazarların işleyişine dair kültürel bir sosyolojik duruştur. Nataliya Komarova 'e göre; Hint sanat piyasasında iki ticaret döngüsü vardır: indirimlere yönelik tutumu sanatın estetik değerini savunmak arzusuyla şekillendiren uluslararası odaklı sanatçılar ve bayiler; ve indirimler konusunda olumlu ve yerel kültürlerinin meşru bir unsuru olarak kabul eden yerel odaklı sanatçılar ve bayiler. [26]

Flavio M. Menezes, Rohan Pitchford, Andrew Wait'e [27] göre; İhaleler ve geleneksel müzayedeler düzenlemede giderek daha fazla kullanılıyor; Bunun bir sonucu olarak, temel düzenleyiciler ihale teorisinin temelleri hakkında bir anlayışa sahiptir. Tüm durumlara uyacak bir açık artırma veya ihale tasarımı için basit bir reçete yoktur; dahası, uygun olmayan açık artırma ve ihale tasarımından elde edilen maliyetler yüksek olabilir. Örneğin, ikinci bir fiyatlandırılmış teklif açık artırması, katılımcılar bu tür açık artırma formatlarının çok düşük gelire yol açabileceği durumlarda, bir araya gelmediği takdirde verimli bir şekilde gelirken, daha yüksek gelir getirebilir. Düşük gelir aynı zamanda çok az teklif veren ve rezerv fiyatı bulunmadığında ikinci bir fiyat artırma ile sonuçlanabilir. [27]

Marta Herrero [28] çalışmasında, milliyetçiliğin sanat piyasasında bir sanat değeri biçimi olarak nasıl ifade edildiğini, sanatın iki ilişkili yolla tanımlandığını araştırmaktadır: araçsal olarak, ekonomik değeri açısından ve kültürel olarak anlamını ve önemini tanımlayarak. Londra ve Dublin'deki İrlanda sanatının müzayede pazarına odaklanarak ve her iki başkentte müzayedecilerle yapılan görüşmelerden faydalanarak, milliyetçiliğin İrlanda sanatına yönelik kültürel değer olarak nasıl üretildiğini ve pazarlandığını araştırmakta; Hem Londra hem de Dublin açık artırma pazarları. Bu makaledeki bulgular, sanat piyasalarında yaygın olan sanat değerinin ekonomik ve kültürel formları hakkındaki mevcut literatürle uyuşmasına rağmen, İrlanda sanatına yönelik kültürel, ulusal değer yaratma unsurunun çok belirgin olduğunu savunarak, literatüre eklemiştir. [28]

Peter Booth'a [29] göre; Çağdaş finans yapısındaki kayda değer bir kayma ile sanat ve finans, yarı özerk ve soyutlanmış doğalarıyla giderek daha fazla karakterize edilmektedir. Çalışmasında, spekülasyonun inanç nosyonuyla nasıl kesişebileceğini göstererek ve Maurizio Lazzarato'nun inanç için gerekli koşullar üzerine çalışmasını genişleterek, sanat ve finansın yarı özerklik ve soyutlama özelliklerinin onları spekülasyon için ideal yerler haline getirdiğini savunuyor. İktisat, eleştirel finans çalışmaları ve sanat teorisindeki çalışmalardan yola çıkarak, insanların rasyonel sermaye birikiminin ötesine geçen nedenler için spekülasyon yaptıklarını ve makalenin, özellikle spekülasyonun parasal olmayan yararlarının sanata neden olduğu önerisiyle sonuçlandığı sonucuna varmıştır. [29]

Roby Rajan'a [30] göre; Değer sorunu, iktisat, etik ve estetik açıdan farklı söylemsel alanlarının ve bunların kendilerine yetkin pratik ekonomik rasyonellik, özel ahlak ve modern sanat

biçimlerindeki gelişimlerinin tanımlanmasıyla erken modernlikte ön plana çıkmaktadır. Modern öznenin iç ihtiyaçlar, arzular dünyasının ve onların hazmetme veya erteleme kaynaklarının dış dünyasının kesişme noktasında olduğu gibi yatarak, kayda değer bir önem almaya başlar. Her ne kadar üç değer aleminde modernitenin açılışıyla farklılaştığı ortaya çıksa da ve her biri kendi özerkliğini ve öz referanslığını geliştirmeye yönelik bir söylemle eşlik etmiş olsa da, birbirlerini karşılıklı olarak tanımlamak için birbirleriyle karmaşık bir ilişki içinde dururlar. [30]

Helen Higgs ve Andrew Worthington [31] çalışmasında, 1973-2003 döneminde müzayedede satılan 60 tanınmış Avustralyalı sanatçının 37605 eseri hedonik bir fiyat endeksi oluşturmak için kullanmışlardır. Hedonik regresyon modelinde yer alan özellikler sanatçının adını ve yaşam durumunu, eserin boyut ve ortamını ve müzayede evini ve resmin satıldığı yılı içerir. Sonuçta ortaya çıkan endeks, Avustralya'nın güzel sanatlarından elde edilen getirinin, yüzde 16'lık standart sapma ile dönem boyunca ortalama yüzde 7'ye işaret ettiğini göstermektedir. Hedonik regresyon modeli aynı zamanda sanat eserinde algılanan nitelikler için ödeme yapma isteğini de yakalar. [31]

Chloe Preece [32] makalesinde görsel sanatlar piyasası içindeki değeri inceleyerek ve daha geniş, sosyo-kültürel olarak bilgili bir değer yaratma görüşü savunarak değer yaratma literatürüne katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Sanatın meşrulaştırıldığı değer birlikte yaratma sürecini modellemek için özgün bir kavramsal çerçeve geliştirmektedir. Sanatçı Damien Hirst'un örnek bir örnek çalışması bu çerçevenin uygulandığını göstermektedir. Bulgular, görsel sanatlar piyasasında değerin nasıl bir arada kurgulandığını, değerin dağılmış, durumsal ve akılı olarak sosyal ilişkileri anlama ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu daha dağınık değer kavramı, ürün ve hizmet, üretici ve tüketici arasındaki sınırları bulanıklaştırarak, stratejik karar almada kullanılabilecek, değer yaratma konusunda daha birleşik bir bakış açısı sunar. [32]

Lucia Modugno, Silvia Cagnone & Simone Giannerini [33] çalışmalarında, açık artırmalarda satılan sanat eserlerinin fiyatlarının analizi için zaman serisi bileşenleri içeren çok düzeyli bir model spesifikasyonu sunulmuştur. Açık artırma verileri bir panel veya bir zaman serisi oluşturmadığından ancak tekrarlanan enkesitlerden oluştuğundan, zaman noktalarında yuvalanan ilk seviye öğelerle ilgili bir spesifikasyon gerektirir. Yaklaşımımız, karışık etki modellerinin esnekliğini, zaman dinamiğini doğrudan modellemeye olanak sağladığı için zaman serisinin öngörülen performansı ile birleştiriyor. Model tahmini, beklenti-maksimizasyon algoritması ile

maksimum olabilirlik ile elde edilir. Model, dünyadaki en önemli müzayedelerde satılan ilk veritabanı etnik sanat eserleri analizi ile motive edilmiştir. Sonuçlar, önerilen spesifikasyonun hem teklif hem de öngörü açısından klasik tekliflere göre önemli ölçüde arttığını göstermektedir. [33]

Karen Sullivan ve Sally Butler'e [34] göre; sanatçılar ölürken, sanat eserleri değer ve prestijle fırlarlar, çünkü ölümleri yeni işlerin üretilmesini sağlar. Ancak bu, sanatçıların vefat ettikten sonra sanat eserlerinin daha değerli hale gelmesinin tek nedeni mi? Karen Sullivan ve Sally Butler [34] çalışmalarında, izleyicilerin eserleri sanatçılar ölene dek sanat eserlerini daha aracı olarak tanımladığını göstermektedir. Çalışma, 2011'de ölümünden önce ve sonra bir ressamın eserlerinin açıklamalarını karşılaştırır ve sonraki açıklamalarda yer alan cümlelerin ressama ve daha etkin rollere daha az tematik rol atadığını tespit eder. Onun işleri. Çalışma, algılanan kurumdaki bu değişikliğin, ölen sanatçıların eserlerine atfedilen daha yüksek değere ve prestije katkıda bulunup bulunamayacağı sorusunu ortaya koymuştur. [34]

Holger Bonus ve Dieter Ronte, [35] görsel sanatların kalitesinin objektif olarak ölçülemeyeceğini belirtmektedir. Bir sanatçının ekonomik değer üretebilmesi için halkın içerisinde saygın bir sanatçı olması gerekir. Güvenilirlik ve dolayısıyla piyasada ekonomik değer nasıl üretilir? Sanatın kalitesini değerlendirmek için uzmanlar alır. Dünya çapında bir ağ ilişkisi kurar ve yaşam boyu öğrenmeyi gerektiren oldukça spesifik bir bilgi türü olan kültürel bilgileri uygular. Kültürel bilgi yalnızca gerçeklere dayanan nitelikte olup, öznel unsurları içerir. Halk, genel olarak bir sanatçının katılımcının kalitesini doğrudan belirleyemediğinden, uzmanlar, belirli bir kuruluşa güvenilirlik kazandırmak için halk tarafından güvenilir olmalıdır. Uzmanların belirli bir işyerinde kamu güvenilirliğini üretme sürecinin yola bağlı olduğu, yani tesadüfen sonuçta aşağı çözümlere yol açabileceği gösterilmiştir. [35]

Olav Velthuis [36] çalışmasında, çağdaş sanat piyasasında fiyat mekanizmasının sosyolojik bir analizini geliştirmektedir. New York ve Amsterdam'daki sanat satıcılarıyla yapılan derinlemesine görüşmelere dayanarak, iki fiyatlandırma normunu ele almıştır: Birinci norm sanat satıcılarının fiyatları düşürmesini engelliyor; diğeri ise fiyatları büyüklüklerine göre belirlemeye zorlamaktadır. Bu fiyatlandırma normlarını hesaba katmak için Olav Velthuis, [36] fiyat ayarının sadece ekonomik değil aynı zamanda belirleyici bir eylem olduğunu savunmaktadır: kişiliksiz, ticari çağrışımlarına rağmen, piyasadaki aktörler fiyatlarla bilişsel ve kültürel anlamlar ifade

etmeyi başarırlar. Daha önce, ekonomi içindeki sinyal teorilerinde fiyatların anlamı kabul edilmişti. Ancak, bu anlamlar kâr fırsatları ile sınırlıdır. Beşeri bilimlerde, aksine, fiyatların anlamları kirletici veya aşındırıcı anlamlarla sınırlıdır. Sosyolojik bakış açısı, fiyatların, fiyat farklılıklarının ve fiyat değişikliklerinin sanatçıların saygınlığı, bayilerin sosyal statüsü ve alınıp satılan eserlerin kalitesi ile ilgili birçok anlam taşıdığını iddia etmektedir. [36]

Massimiliano Castellani, Pierpaolo Pattitoni ve Antonello Eugenio Scorcu;[37] 1994-1997 yılları arasında İtalya'daki büyük bir İtalyan müzayede evinde düzenlenen tüm açık artırmaları içeren ve elde edilen tüm açık artırmaları içeren ve elle elde edilen eşsiz bir veri seti kullanarak, rezerv fiyatlarına ilişkin gizli bilgiler içeren, ekonomik ekonomi literatüründe rezerv fiyatlarının belirlendiği çeşitli çalışmaları destekleyen ampirik kanıtlar bulmuşlardır. [37]

Merijn Rengers ve Olav Velthuis, [38] 1992-1998 Çağdaş sanatın fiyat belirleyicilerini nicel verilerle analiz etmişlerdir. Hollanda'daki müzayede fiyatlarından ziyade galeriler odak noktası halindedir. Merijn Rengers ve Olav Velthuis [38] Fiyatların belirleyicilerini üç farklı seviyede modellemişlerdir: sanat eseri (büyüklük, malzeme), sanatçı (yaş, cinsiyet, ikamet yeri, kurumsal tanınma) ve galeri (konum, kurumsal üyelik, yaş). Başlıca bulgular, sanat eserlerinin büyüklüğü ve malzemesinin, sanatçının yaş ve ikamet yerinin, fiyatın güçlü belirleyicileri olduğunu; boyut ve materyallerdeki farklılıkların kısmen sanatçılar arasındaki "maske" fiyat farkları ve galerilerde fiyatlardaki farklılık büyük ölçüde temsil ettikleri sanatçıların özellikleriyle açıklanmaktadır. [38]

Helen Higgs ve John Forster [39], Polonya boyalarının fiyatlarını değerlendirmek için hedonik fiyatlandırma kullanılarak, açık artırmada gerçekleştirilen fiyatların, 1600'den fazla sanatçı tarafından 27.000'den fazla eser için Yeni Zelanda'daki sanat özelliklerine göre tahmin ediliyor. Veri seti, diğer tüm sanat fiyatı çalışmalarından daha düşük ve özellikle daha düşük fiyatlar için bir sanat piyasasını daha büyük temsil ediyor. Helen Higgs ve John Forster'e göre, Tüm sanatçıların tüm dönem boyunca müzayede ettikleri eser sayısı, her sanatçının pazardaki varlığının bir ölçüsüdür. Satılmamış sanat eserleri tarafından yaratılan örnek seçim önyargısı, Heckit yöntemi kullanılarak düzeltilir. [39]

Hélyette Geman ve Tara Velez'e [40] göre; son yıllarda, sanat pazarı, uluslararası açık artırma evlerinin yayınladığı önceki tahminleri çok aşan son açık artırma fiyatları ile karakterize edildi.

Bu farkı nadir bir prim olarak tanımlıyoruz ve prematüriteyi ortalamaya göre birleştirerek Nadir Bir Endeks oluşturuyoruz. Finansal performansın yanı sıra, sanat sahipliğinin yararlarını araştırıp "hem estetik etkinliği hem de çekici olağanüstü özelliği ifade etmek için kullanılan mülk verimini kullanma" terimini ortaya koymuşlardır. [40]

Görüldüğü üzere literatürde çağdaş sanat eserlerinin fiyatlandırılmasını ve sanat endüstrisi tedarik zincirini ilişkilendiren kaynaklar kısıtlı olup, bu konuyu Türkiye özelinde ele alan ilk çalışma olarak yapılan çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sayede de konuyla ilgili daha aydınlatıcı çalışmalara temel oluşturması beklenmektedir.

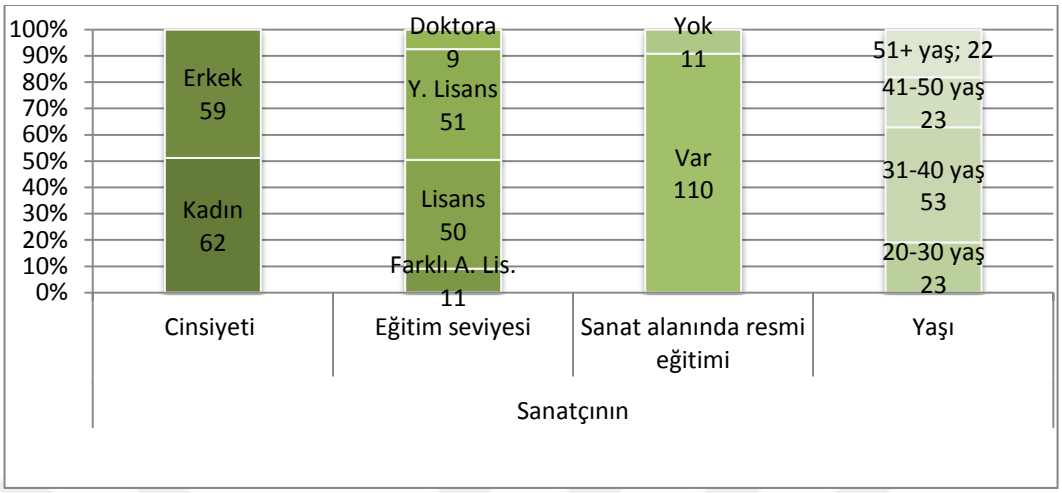
3. VERİ TOPLAMA, YÖNTEMSEL YAKLAŞIM VE ANALİZ SONUÇLARI

İstanbul'da bulunan bir çağdaş sanat galerisinden alınan, 121 sanatçıya ait toplamda 959 eserden oluşan veri setimizde bulunan eserlerin 425'i kadın sanatçılar, 534'i erkek sanatçılar tarafından yapılmıştır. Analizlerde kullanılan değişkenler Tablo 3.1'de gösterilmiş olup, tüm veri setine yönelik tanımlayıcı istatistikler Şekil 3.1, Şekil 3.2, Tablo 3.2 ve Tablo 3.3 ile verilmiştir. Veri setinde bulunan sanatçılar 20-30, 31-40, 41-50, 51+ olmak üzere 4 farklı yaş grubuna ayrılmıştır. Sanatçıların aldığı eğitim ise farklı alanda lisans, güzel sanatlar alanında lisans, güzel sanatlar alanında yüksek lisans ve güzel sanatlar alanında doktora olmak üzere 4 grup altında ele alınmıştır. Sanat eserlerinin boyutu hesaplanırken cm^2 cinsinden yüzey alanı baz alınmıştır. Eserlerden kullanılan teknikler ise 16 kategoride gösterilmiştir.

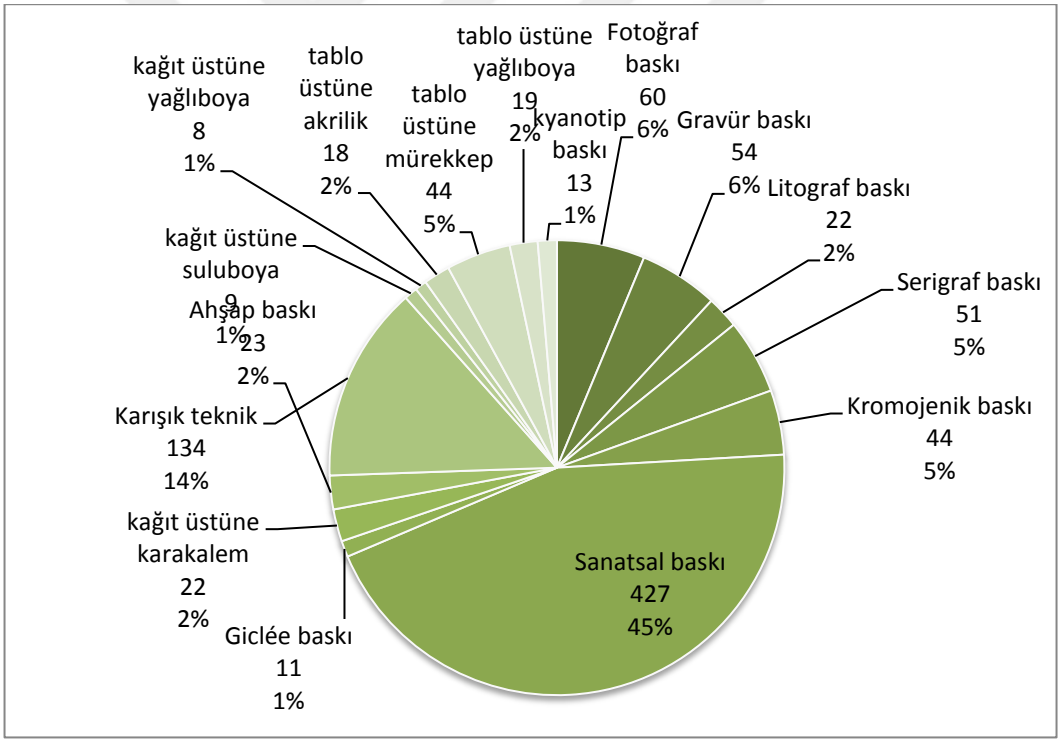
Yapılacak istatistiksel testlerde normal dağılım varsayımının sağlanabilmesi için sayısal verilerin logaritması alınmıştır. Veri setinde bulunan aykırı değerler ve uç değerler bazı analizler için daha sağlıklı bir sonuca ulaşmak adına veri setinden çıkarılmıştır. Analizlerde SPSS programı kullanılmış, parametrik ve parametrik olmayan hipotez testleri, varyans analizi (ANOVA), korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyondan yararlanılmıştır.

Tablo 3.1: Analiz Değişkenleri

Değişken adı		**Değişken türü**
Sanatçının	Cinsiyeti	Kategorik (Kadın/Erkek)
	Eğitim seviyesi	Kategorik (Lisans/Y. Lisans/Doktora)
	Sanat alanında resmi eğitimi (Lisans/Yüksek Lisans/Doktora derecesi)	Kategorik (Var/Yok)
	Yaşı	Kategorik (20-30/31-40/41-50/51+)
Eserin	Tekniği	Kategorik (Fotoğraf, gravür, litograf vb.)
	Boyutu	Sürekli (Yüzey alanı - cm^2)
	Edisyon sayısı	Sürekli (1, 2, 3, 4, 5 vb.)

Şekil 3.1: Tüm Veride Bulunan Sanatçıların Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Yaş Dağılımları

Şekil 3.2: Tüm Verideki Eserlerde Kullanılan Teknikler

Tablo 3.2: Tüm Veri için Sayısal Değişkenleri Tanımlayıcı İstatistikler

		Dağılım aralığı	En küçük değer	En büyük değer	Ortalama değer	Ortanca değer	Standart hata	Standart sapma
Sanatçının	Yaşı	59	23	82	38,6242	36	0,334	10,343
Eserin	Boyutu	76476	24	76500	4074,57	2071	205,97	6348,35
	Edisyon sayısı	299	1	300	22,7221	9	1,31	40,36

Tablo 3.3: Tüm Veri için Eser Fiyatlarını Tanımlayıcı İstatistikler

			Sanatçının											
			Cinsiyetine göre		Eğitim seviyesine göre				Sanat alanında resmi eğitimi olup olmamasına göre		Yaşına göre			
		Tüm örneklem için (N=959)	Kadın (N=425)	Erkek (N=534)	Farklı A. Lisans(N=72)	Lisans (N=413)	Y. Lisans (N=439)	Doktora (N=35)	Var(N=887)	Yok (N=72)	20-30 (N=159)	31-40 (N=579)	41-50 (N=91)	51+ (N=130)
Eser fiyatı	Dağılım aralığı	13900	20800	34800	4200	34800	24800	14500	34800	4200	16800	34800	13750	10350
	En küçük değer	100	200	200	300	200	200	500	200	300	200	200	250	250
	En büyük değer	14000	21000	35000	4500	35000	25000	15000	35000	4500	17000	35000	14000	10600
	Ortalama değer	1644.65	2344,7953	2671,2528	1846,5278	2721,5351	2448,0615	2609,8280	2581,778	1846,5278	1767,5975	3035,8601	1429,7473	1954,3769
	Ortanca değer	1000	1250	1100	1400	1000	1200	2450	1100	1400	700	1500	850	1600
	Standart hata	65.16	151,6435	238,017	136,175	296,6723	160,2021	444,191	160,1717	136,175	249,77211	229,35008	201,16211	153,91467
	Standart sapma	1705.41	3126,21025	5500,2	1160,935	6029,6066	3356,6066	2627,87	4770,321	1160,935	3149,50646	5518,71763	1918,96421	1754,89724

Kategorik verilerin analizi:

$H_1(0)$: Kadın sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı ile erkek sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark yoktur.

$H_1(1)$: Kadın sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı ile erkek sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark vardır.

Tüm veriden aykırı ve uç değerler çıkarıldıktan sonra kadın sanatçılara ait ortalama eser fiyatı 2194,01 TL iken erkek sanatçılara ait ortalama eser fiyatı 2490,48 TL çıkmıştır. t-testi için eşit varyans varsayımı sağlanmış (Levene testi = ,142) (Tablo 3.4) ve kadın sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı ile erkek sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark var olduğu gözlemlenmiştir (t-testi için p değeri = ,007) (Tablo 3.4)

Tablo 3.4: H_1 hipotezi için Levene ve t-testleri

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Log	Equal variances assumed	2,164	,142	-2,713	919	,007	-,07449	,02746	-,12837	-,02061
	Equal variances not assumed			-2,738	879,425	,006	-,07449	,02720	-,12788	-,02110

$H_2(0)$: Farklı eğitim seviyesindeki sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark yoktur.

$H_2(1)$: Farklı eğitim seviyesindeki sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark vardır.

Naif sanatçıların sayısı az olduğu için analize dâhil edilmemiş, sanatçıların aldığı eğitim farklı alanda lisans, güzel sanatlar alanında lisans, güzel sanatlar alanında yüksek lisans ve güzel sanatlar alanında doktora olmak üzere 4 farklı kategoride ele alınmıştır. Dolayısıyla, tüm veriden aykırı ve uç değerler çıkarıldıktan sonra, bu kategoriler için ortalama eser fiyatları sırasıyla 1.923,42 TL, 2.345,27 TL, 2.413,69 TL ve 2.378,05 TL çıkmıştır. ANOVA testi için eşit varyans varsayımı sağlanmış (Levene testi = ,253) (Tablo 3.5) ve bu kategoriler için ortalama eser fiyatları arasında fark var olduğu tespit edilmiştir (ANOVA için p değeri = ,009) (Tablo 3.6).

Ayrıca, yapılan Hochberg post-hoc testlerinde ise farklı alanda eğitim gören sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı ile sanat alanında yüksek lisans eğitimi gören sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir (Hochberg testi için p değeri = ,016) (Tablo 3.7).

Tablo 3.5: H_2 hipotezi için Levene testi

Test of Homogeneity of Variances			
Log			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,368	3	242	,253

Tablo 3.6: H_2 hipotezi için ANOVA testi

ANOVA					
Log					
	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,201	3	,400	3,959	,009
Within Groups	24,474	242	,101		
Total	25,675	245			

Tablo 3.7: H_2 hipotezi için çoklu karşılaştırma sağlayan Hochberg post-hoc testi

Multiple Comparisons							
Dependent Variable: log							
	(I) Eğitim Durumu	(J) Eğitim Durumu	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Hochberg	farklı alanda	Sanattasarımlisans	,10018	,05286	,305	-,0400	,2404
		sanattasarımyükseklisans	,17440*	,05758	,016	,0217	,3271
		Sanattasarımdoktora	-,00122	,06743	1,000	-,1800	,1776
	Sanattasarımlisans	farklı alanda	-,10018	,05286	,305	-,2404	,0400
		sanattasarımyükseklisans	,07422	,05286	,650	-,0660	,2144
		Sanattasarımdoktora	-,10140	,06345	,505	-,2697	,0669
	Sanattasarımyükseklisans	farklı alanda	-,17440*	,05758	,016	-,3271	-,0217
		Sanattasarımlisans	-,07422	,05286	,650	-,2144	,0660
		Sanattasarımdoktora	-,17562	,06743	,057	-,3544	,0032
	Sanattasarımdoktora	farklı alanda	,00122	,06743	1,000	-,1776	,1800
		sanattasarımlisans	,10140	,06345	,505	-,0669	,2697
		sanattasarımyükseklisans	,17562	,06743	,057	-,0032	,3544
*. The mean difference is significant at the 0.05 level.							

$H_3(0)$: Farklı yaştaki sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark yoktur.

$H_3(1)$: Farklı yaştaki sanatçılara ait eserlerin ortalama fiyatı arasında fark vardır.

Sanatçılar yaşlarına göre 4 farklı gruba (20-30, 30-40, 40-50, 50+) ayrılmış ve bu gruplar arası bir kıyaslama yapılmıştır. Tüm veriden aykırı ve uç değerler çıkarıldıktan sonra bu gruplar için ortalama eser fiyatları sırasıyla 1940,30 TL, 2163,20 TL, 1473,36 TL ve 2137,27 TL bulunmuştur. ANOVA testi için eşit varyans varsayımı sağlanamamış (Levene testi = ,008) (Tablo 3.8) dolayısıyla Welch test uygulanmıştır. Welch testine göre gruplar arasında fark gözlemlenmiş (Welch testi için p değeri = ,000) (Tablo 3.9), Games-Howell post-hoc testine göre 20-30 yaş grubu ile 30-40 (p değeri = ,027) ve 50+ (p değeri = .004) yaş grupları arasında, 30-40 yaş grubu ile 40-50 yaş grubu arasında (p değeri = ,010), son olarak 40-50 yaş grubu ile 50+ yaş grubu (p değeri = ,002) arasında ortalama eser fiyatları arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.10).

Tablo 3.8: H_3 hipotezi için Levene testi

Test of Homogeneity of Variances			
log			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
3,951	3	837	,008

Tablo 3.9: H_3 hipotezi için Welch testi

Robust Tests of Equality of Means				
log				
	Statistic[a]	df1	df2	Sig.
Welch	7,178	3	296,349	,000
a. Asymptotically F distributed.				

Tablo 3.10: H_3 hipotezi için Games-Howell Testi

Multiple Comparisons						
Dependent Variable: log						
Games-Howell						
(I) Doğum Tarihi	(J) Doğum Tarihi	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
20-30	30-40	-,09658*	,03447	,027	-,1855	-,0077
	40-50	,02410	,04366	,946	-,0888	,1370
	50-+	-,14768*	,04338	,004	-,2598	-,0355
30-40	20-30	,09658*	,03447	,027	,0077	,1855
	40-50	,12068*	,03809	,010	,0219	,2195
	50-+	-,05110	,03777	,530	-,1490	,0468
40-50	20-30	-,02410	,04366	,946	-,1370	,0888
	30-40	-,12068*	,03809	,010	-,2195	-,0219
	50-+	-,17178*	,04631	,002	-,2917	-,0518
50-+	20-30	,14768*	,04338	,004	,0355	,2598
	30-40	,05110	,03777	,530	-,0468	,1490
	40-50	,17178*	,04631	,002	,0518	,2917
*. The mean difference is significant at the 0.05 level.						

$H_4(0)$: Sanatçıların ortalama eser fiyatları arasında fark yoktur.

$H_4(1)$: Sanatçıların ortalama eser fiyatları arasında fark yoktur.

Sanatçıların isminin ya da bilinirliğinin eser fiyatında etkili olup olmadığını araştırmak üzere sanatçıların ortalama eser fiyatları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla veri setinde en az 7 eseri olan 37 sanatçının eserleri alınmış ve ANOVA testi için normal dağılım (Kolmogorov-Smirnov testi) (Tablo 3.11) ve eşit varyans varsayımları sağlanamadığından (Levene testi için p değeri = ,000) (Tablo 3.12), parametrik olmayan Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis testinde göre de gruplar arasında fark olduğu yani sanatçıların isminin ya da bilinirliğinin eser fiyatında etkili olduğu gözlemlenmiştir (Kruskal-Wallis testi için p değeri = ,000) (Tablo 3.13)

Tablo 3.11: H_4 hipotezi için Kolmogorov-Simirnov Testi

Tests of Normality[b,d]							
	Sanatçı	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Log	1	,220	15	,050	,786	15	,002
	2	,395	14	,000	,688	14	,000
	3	,218	6	,200*	,913	6	,454
	4	,249	24	,000	,858	24	,003
	5	,530	12	,000	,327	12	,000
	6	,319	16	,000	,759	16	,001
	7	,185	8	,200*	,931	8	,522
	8	,433	10	,000	,594	10	,000
	9	,224	32	,000	,857	32	,001
	10	,380	16	,000	,700	16	,000
	11	,223	18	,019	,799	18	,001
	12	,216	15	,057	,804	15	,004
	13	,124	20	,200*	,953	20	,422
	14	,343	9	,003	,714	9	,002
	15	,460	12	,000	,552	12	,000
	16	,147	11	,200*	,966	11	,849
	17	,366	30	,000	,735	30	,000
	18	,194	18	,073	,849	18	,008
	19	,281	8	,063	,862	8	,127
	20	,251	22	,001	,869	22	,008
	21	,263	9	,072	,795	9	,018
	22	,119	54	,056	,929	54	,003
	23	,217	17	,033	,799	17	,002
	24	,291	10	,016	,856	10	,068
	25	,334	14	,000	,653	14	,000
	26	,229	22	,004	,849	22	,003
	27	,291	12	,006	,813	12	,013
	28	,146	32	,083	,909	32	,011
	29	,356	9	,002	,655	9	,000
	30	,291	20	,000	,852	20	,006
	31	,188	27	,015	,835	27	,001
	32	,465	10	,000	,581	10	,000
	33	,224	18	,017	,798	18	,001
	34	,325	8	,013	,665	8	,001
	35	,319	6	,056	,683	6	,004
	36	,222	19	,015	,876	19	,018
	37	,337	7	,016	,846	7	,112
*. This is a lower bound of the true significance.							
a. Lilliefors Significance Correction							

Tablo 3.12: H_4 hipotezi için Levene Testi

Test of Homogeneity of Variances			
Fiyat			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
9,645[a]	28	954	,000
a. Groups with only one case are ignored in computing the test of homogeneity of variance for Fiyat.			

Tablo 3.13: H_4 hipotezi için Kruskal Wallis Testi

Test Statistics[a,b]	
	Fiyat
Chi-Square	370,822
Df	37
Asymp. Sig.	,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Sanatçı	

$H_5(0)$: Farklı tekniklerde üretilen eserlerin ortalama fiyatları arasında fark yoktur.

$H_5(1)$: Farklı tekniklerde üretilen eserlerin ortalama fiyatları arasında fark vardır.

Sanatçıların kullandığı tekniklerin eser fiyatında etkili olup olmadığını araştırmak üzere kullanılan tekniklerin ortalama eser fiyatları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Tüm veriden aykırı ve uç değerler çıkarıldıktan sonra, örneklem büyüklüğü 7 ve üzeri olan eser teknikleri analize dahil edilmiş, bu nedenle yalnızca 11 eser tekniği için karşılaştırma yapılmıştır. Bu eser teknikleri için ortalama eser fiyatları şu şekilde bulunmuştur: Fotoğraf baskı (2249,09 TL), gravür baskı (1700,98 TL), litograf baskı (2408,82 TL), kromojenik baskı (4240,45 TL), sanatsal baskı (1620,66 TL), ahşap baskı (1900,00 TL), tablo üstüne yağlıboya (5684,21 TL), tablo üstüne akrilik (2475,00 TL), tablo üstüne mürekkep (2306,90 TL), kâğıt üstüne kara kalem (4571,43 TL) ve karışık teknik (2036,73 TL). ANOVA testi için normal dağılım (Kolmogorov-Smirnov testi) (Tablo 3.14) ve eşit varyans varsayımları sağlanamadığı için (Levene testi için p değeri = ,000) (Tablo 3.15) parametrik olmayan yöntemlerden Kruskal-Wallis testi uygulanmış, bu teste göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu yani sanatçıların kullandığı tekniğin eser fiyatında etkili olduğu gözlemlenmiştir (Kruskal-Wallis testi için p değeri = ,000) (Tablo 3.16).

Tablo 3.14: H_5 hipotezi için Kolmogorov-Simirnov Testi

Tests of Normality							
	Teknik	Kolmogorov-Smirnov[a]			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Fiyat	Fotoğraf baskı	,314	55	,000	,389	55	,000
	Gravür baskı	,303	51	,000	,644	51	,000
	Litograf baskı	,203	17	,061	,848	17	,010
	Kromojenik baskı	,240	44	,000	,870	44	,000
	Sanatsal baskı	,175	349	,000	,756	349	,000
	Ahşap baskı	,249	22	,001	,809	22	,001
	Tablo üstüne yağlıboya	,215	19	,021	,768	19	,000
	Tablo üstüne akrilik	,337	16	,000	,768	16	,001
	Tablo üstüne mürekkep	,226	29	,001	,816	29	,000
	Kağıt üstüne karakalem	,177	7	,200*	,939	7	,627
	Karışık teknik	,306	113	,000	,466	113	,000
*. This is a lower bound of the true significance.							
a. Lilliefors Significance Correction							

Tablo 3.15: H_5 hipotezi için Levene Testi

Test of Homogeneity of Variances			
log			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
6,139	10	711	,000

Tablo 3.16: H_5 hipotezi için Kruskal Wallis Testi

Test Statistics[a,b]	
	log
Chi-Square	130,548
Df	10
Asymp. Sig.	,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Teknik	

Sayısal verilerin analizi

Kategorik olmayıp sayısal olan yani azalış ve artış gösterebilen sanatçının doğum yıl, eserin boyutu, edisyon sayısı gibi verilerin eser fiyatları üzerindeki etkisi ise çoklu doğrusal regresyon yapılarak analiz edilmiştir. Daha önce belirtildiği üzere aykırı ve uç değerler çıkarılarak normal dağılım varsayımını sağlamak amacıyla sayısal verilerin logaritması alınmış, bu sayede normal dağılım varsayımı Log(Edisyon) bağımsız değişkeni hariç diğer bağımsız ve bağımlı değişenler için sağlanmıştır. Kurulan çoklu doğrusal regresyon modeli ise denklem (1) ile gösterilmiştir:

$$\text{Log(Fiyat)} = \beta_0 + \beta_1 * \text{Log(Doğum Yılı)} + \beta_2 * \text{Log(Boyut)} + \beta_3 * \text{Log(Edisyon)} + \varepsilon \quad (1)$$

Bağımlı değişken: Log(Fiyat)

Bağımsız değişkenler: Log(Doğum Yılı), Log(Boyut) ve Log(Edisyon)

Tahmin edilecek parametreler: β_0, β_1, β_2 ve β_3

Hata terimi: ε

Tablo 3.17: Korelasyon Tablosu

Correlations					
		LOGFİYAT	LOGDOĞUMYILI	LOGBOYUT	LOGEDİSYON
Pearson Correlation	LOGFİYAT	1,000	-,021	,750	-,605
	LOGDOĞUMYILI	-,021	1,000	-,064	-,240
	LOGBOYUT	,750	-,064	1,000	-,337
	LOGEDİSYON	-,605	-,240	-,337	1,000
Sig. (1-tailed)	LOGFİYAT	.	,276	,000	,000
	LOGDOĞUMYILI	,276	.	,037	,000
	LOGBOYUT	,000	,037	.	,000
	LOGEDİSYON	,000	,000	,000	.
N	LOGFİYAT	797	797	797	797
	LOGDOĞUMYILI	797	797	797	797
	LOGBOYUT	797	797	797	797
	LOGEDİSYON	797	797	797	797

Bağımsız değişkenler arasında 0,800 üzerinde korelasyon varsa, bu durum çoklu bağlantı probleminin göstergesidir. Bu durumda bağımsız değişkenlerin modele katkısı birbirine çok yakın olmakta ve değişkenlerin modelde olup olmaması modelin gücünü etkilememektedir. Tablo 3.17'de görüldüğü üzere analizde kullanılacak veride böyle bir durum söz konusu değildir.

Tablo 3.18'de ise kurulan modelin özeti yer almaktadır. Modelde Log(Fiyat) bağımlı değişkeninin %70,9'unun Log(Doğum Yılı), Log(Boyut) ve Log(Edisyon) bağımsız değişkenleri tarafından açıklandığı görülmektedir. Geriye kalan %29,1'lik kısım ise modele dahil edilmeyen değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Yine aynı tablodan Durbin-Watson test değerine (,859) baktığımızda hata terimlerinin birbirinden bağımsız olduğu varsayılabilir.

Tablo 3.18: Model Özeti

Model Summary[b]										
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics					Durbin-Watson
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change	
1	,842[a]	,709	,708	,23539	,709	645,001	3	793	,000	,859
a. Predictors: (Constant), LOGEDİSYON, LOGDOĞUMYILI, LOGBOYUT										
b. Dependent Variable: LOGFİYAT										

Son olarak, Tablo 3.19'da verilen varyans analizinde F değerinin 645,001 ve p değerinin 0,000 olması bir bütün olarak modelin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.19: Varyans Analizi Tablosu

ANOVA[a]						
Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	107,216	3	35,739	645,001	,000[b]
	Residual	43,939	793	,055		
	Total	151,154	796			
a. Dependent Variable: LOGFİYAT						
b. Predictors: (Constant), LOGEDİSYON, LOGDOĞUMYILI, LOGBOYUT						

Bu varsayımlar altında elde edilen model katsayı değerleri Tablo 3.20'de verilmiştir. Ayrıca, bu tabloda bütün model değişkenlerinin anlamlı olduğu da görülmektedir (bütün β değerleri için p

değerleri = ,000). Sabit katsayı değeri (β_0) 56,403 çıkmıştır. Log(Doğum Yılı) değişkenine ait (β_1) katsayısının değeri -16,626 olup, bu katsayısının negatif olması, sanatçının yaşı büyüdükçe (yani doğum yılı düştükçe) eserlerinin fiyatının arttığını göstermektedir. Dolayısıyla, Log(Doğum Yılı) değişkenindeki bir birimlik artış, Log(Fiyat) değişkeninde 16,626 birimlik azalışa sebep olacaktır. Log(Boyut) değişkenine ait katkasayı değeri (β_2) ise 0,542'dir ve Log(Boyut) değişkenindeki bir birimlik artış, Log(Fiyat) değişkeninde 0,542 birimlik artışa sebep olacaktır. Son olarak, Log(Edisyon) bağımsız değişkeninin katsayısı (β_3) -0,306'dır ve Log(Edisyon) değişkenindeki bir birimlik artış Log(Fiyat) değişkeninde 0,306 birimlik azalmaya sebep olacaktır.

Tablo 3.20: Katsayılar Tablosu

Coefficients

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	56,403	13,048		4,323	,000	30,790	82,016					
	LOGDOĞUMYILI	-16,626	3,954	-,084	-4,205	,000	-24,386	-8,865	-,021	-,148	-,081	,919	1,088
	LOGBOYUT	,542	,019	,603	29,278	,000	,506	,578	,750	,721	,561	,865	1,156
	LOGEDİSYON	-,306	,015	-,422	-19,945	,000	-,336	-,276	-,605	-,578	-,382	,818	1,222

a. Dependent Variable: LOGFİYAT

4. ÇALIŞMANIN KISITLARI

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar İstanbul'da bulunan tek bir galeriden alınan veriye dayanıp yalnızca çağdaş sanata yöneliktir. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda ülkelere ve sanat dallarına göre farklı sonuçlar elde etmek mümkündür. Ayrıca veri setinin yapısı ve yöntemsel yaklaşımlar ile ilgili kısıtlar nedeniyle de elde edilen sonuçlarda bazı sapmalar olabilir. Örneğin, veride bulunan az sayıdaki naif sanatçının ya da hayatta olmayan sanatçıların eserleri aykırı ve uç değer olarak kabul edilerek analizlere dahil edilmemiştir.

5. SONUÇ VE GELECEKTE YAPILABİLECEK ÇALIŞMALAR

Sanatçıların kariyerlerine ve yaratıcı çalışmalarına devam edebilmeleri, yani sürdürülebilir sanat üretimi için, sanatçıların eserlerinden belirli oranda kazanç sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, sunulan çalışmada öncelikli olarak sanatçılara daha sonra da sanat endüstrisinde faaliyet gösteren galeri sahiplerine, küratörlere, koleksiyonerlere ve sanat yatırımcılarına yardımcı olmak adına çağdaş sanat eserlerine odaklanılarak eser fiyatlandırılmasına etki eden faktörler istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Yapılan analizlerde sanatçıya ait yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, isim ya da tanınırlık gibi faktörlerin yanısıra, esere yönelik kullanılan teknik, boyut ve edisyon sayısı gibi faktörlerin de fiyatlandırmada etkili olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, regresyon analizi sonucunda, ilgili varsayımlar altında, bir sanat eserinin fiyatının edisyon sayısının artmasına bağlı olarak düşebileceği, eseri üreten sanatçının yaşı ve eserin boyutu arttıkça da artabileceği tespit edilmiştir.

İleride, 4. Bölüm'de belirtilen kısıtlar kaldırılabildiğinde, konu ile ilgili daha deyalı çalışmalar da yapmak mümkündür. Örneğin, sanatçının yerli ya da yabancı olması, hayatta olup olmaması, kullandığı malzemeler, ürettiği eserin insan üzerindeki estetiksel etkisi ve taşıdığı anlam, eserin spesifik bir isminin olup olmaması gibi pek çok değişken de modele dahil edilebilir. Öyle ki, bir sanatçının hayatta olmaması, eserlerinin sayısının belirli sayıda kalmasına, dolayısıyla da eserlerinin fiyatının yüksek olmasına sebep olabilir. Ancak, bu ve benzeri önermelerin test edilerek istatistiksel olarak da desteklemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

[1] Atukeren, E[1] "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yayma Hakkının Tükenmesi ve Avrupa Adalet Divanının 3 Temmuz 2012 Tarihli Usedsoft/Oracle Kararının Hukukumuza Bu Açıdan Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi," *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Derg.*, 2015.

[2] "RESİM TARİHİ ÇAĞDAŞ SANAT AKIMLARI." p. 1, 2019.

[3] "Modern. Çağdaş. Sanat?," 2018. [Online]. Available: https://www.tesadernegi.org/.

[4] Betül Sarımeşe, "Türkiye tekstil sektöründe sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi modelleme çalışması," *YÖK TEZ ARŞİVİ*, p. 101, 2018.

[5] L. BLOG, "No Title." p. 1, 2017.

[6] Tuncay Özcan, "Tedarik zinciri yönetiminde performans değerlendirme," *YTÜ Dsp.*, 2005.

[7] Rachel A. J. Campbell PhD, "Art Finance," *Financ. Mark. Instruments*, vol. 1, 2008.

[8] E. von Habsburg, R. Goodman, G. Johns, and C. McAndrew, "Art Appraisals, Prices, and Valuations," in *Fine Art and High Finance*, 2015.

[9] L. Renneboog and C. Spaenjers, "Buying beauty: On prices and returns in the art market," *Manage. Sci.*, 2013.

[10] R. Kraeussl, "ART PRİCE INDİCES," *WİLEY ONLİNE LİBRARY*, 2012.

[11] E. Atukeren and A. Seçkin, "An analysis of the price dynamics between the Turkish and the international paintings markets," *Appl. Financ. Econ.*, 2009.

[12] A. Zorloni, *The Economics of Contemporary Art*. 2013.

[13] D. Witkowska, "An Application of Hedonic Regression to Evaluate Prices of Polish Paintings," *Int. Adv. Econ. Res.*, 2014.

[14] J. Beckert and J. Rössel, "THE PRICE OF ART," *Eur. Soc.*, 2013.

[15] E. A. Greenleaf, J. Ma, W. Qiu, A. G. Rao, and A. R. Sinha, “Note on ‘Guarantees in auctions: The auction house as negotiator and managerial decision maker,’” *Manage. Sci.*, 2002.

[16] E. H. Mantell, “If Art is Resold, Should the Artist Profit?,” *Am. Econ.*, 1995.

[17] L. Shen, C. K. Hsee, Q. Wu, and C. I. Tsai, “Overpredicting and Underprofiting in Pricing Decisions,” *J. Behav. Decis. Mak.*, 2012.

[18] H. Higgs and J. Forster, “The auction market for artworks and their physical dimensions: Australia-1986 to 2009,” *J. Cult. Econ.*, 2014.

[19] R. Vosilov, “Sculpture as an alternative investment: An analysis of price dynamics between sculpture and equity and bond markets,” *J. Altern. Investments*, 2015.

[20] H. W. U. C. WIERMANN, “REPUTATION, PRICE, AND DEATH: AN EMPIRICAL ANALYSIS OF ART PRICE FORMATION,” *WİLAY ONLİNE LİBRARY*, p. 22, 2011.

[21] S. Mastandrea and W. D. Crano, “Peripheral Factors Affecting the Evaluation of Artworks,” *Empir. Stud. Arts*, 2019.

[22] E. Teti, P. Sacco, and T. Galli, “Ephemeral estimation of the value of art,” *Empir. Stud. Arts*, 2014.

[23] E. Mollick and R. Nanda, “Wisdom or madness? Comparing crowds with expert evaluation in funding the arts,” *Manage. Sci.*, 2016.

[24] M. Khaire and R. D. Wadhwani, “Changing landscapes: The construction of meaning and value in a new market category - Modern Indian art,” *Acad. Manag. J.*, 2010.

[25] G. Patsiaouras, A. Veneti, and W. Green, “Marketing, art and voices of dissent: Promotional methods of protest art by the 2014 Hong Kong’s Umbrella Movement,” *Mark. Theory*, 2018.

[26] N. Komarova, “The Meanings of Discounts in Contemporary Art Markets: The Case of India,” *Cult. Sociol.*, 2015.

[27] F. M. Menezes, R. Pitchford, and A. Wait, “Tendering and Bidding for Access: A Regulator’s Guide to Auctions,” *Aust. J. Manag.*, 2003.

[28] M. Herrero, “Selling national value at the auction market: The London and Dublin markets for Irish art,” *Cult. Sociol.*, 2011.

[29] P. Booth, “The speculative social role of art and finance,” *Eur. J. Cult. Stud.*, 2018.

[30] R. Rajan, “Art, economy, and the differentiation of value,” *Alternatives*, 1996.

[31] H. Higgs and A. Worthington, “Financial returns and price determinants in the Australian art market, 1973-2003,” *Econ. Rec.*, 2005.

[32] C. Preece, “The branding of contemporary Chinese art and its politics,” *Arts Mark. An Int. J.*, 2014.

[33] L. Modugno, S. Cagnone, and S. Giannerini, “A multilevel model with autoregressive components for the analysis of tribal art prices,” *J. Appl. Stat.*, 2015.

[34] K. Sullivan, “Are dead artists’ paintings more lively? – Agency in descriptions of artworks before and after an artist’s death,” *word*, vol. 63, no. 3, p. 206, 2017.

[35] H. Bonus and D. Ronte, “Credibility and economic value in the visual arts,” *Journal of Cultural Economics*. 1997.

[36] O. Velthuis, “Symbolic meanings of prices: Constructing the value of contemporary art in Amsterdam and New York galleries,” *Theory Soc.*, 2003.

[37] M. Castellani, P. Pattitoni, and A. E. Scorcu, “On the relationship between reserve prices and low estimates in art auctions,” *J. Cult. Econ.*, 2018.

[38] M. Rengers and O. Velthuis, “Determinants of prices for contemporary art in Dutch Galleries, 1992-1998,” *J. Cult. Econ.*, 2002.

[39] J. Forster and H. Higgs, “Artwork characteristics and prices in the New Zealand secondary art market, 1988–2011,” *New Zeal. Econ. Pap.*, 2018.

[40] H. Geman and T. Velez, “On rarity premium and ownership tield in art,” *J. Altern. Investments*, 2015.